

ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ 13^ο Κεφάλαιο

Ο καλλιτέχνης ως εκφραστής συναισθημάτων
Το έργο τέχνης ως δήλωση ελευθερίας

ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ 13^ο Κεφάλαιο

Ο καλλιτέχνης ως εκφραστής συναισθημάτων
Το έργο τέχνης ως δήλωση ελευθερίας

- Μέσα 19^{ου} αιώνα μετακινήσεις πληθυσμών Νέα Ζηλανδία, Βόρειος Αμερική, η Λατινική Αμερική
- Τεχνολογικές ανακαλύψεις
- «Βιομηχανική επανάσταση» εδραιώθηκε σε διαφορετικούς χρόνους στα κράτη της Ευρώπης
- Σιδηρόδρομος μεταξύ αστικών κέντρων, γερμανικά ατμόπλοια μεταξύ ηπείρων 1838

<https://www.youtube.com/watch?v=e4B9Fo4YOMk>

ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ

- Ο όρος "ρομαντισμός" και τα παράγωγά του πρωτοεμφανίζονται στην Αγγλία το 17ο αιώνα σε διηγήματα με ιππότες και περιπέτειες σε αφηγήσεις γύρω από τις αντιξοότητες της ζωής, σε διηγήσεις ιστοριών που βασίζονται στην ανεκπλήρωτη αγάπη και στο πάθος.
- Η συναισθηματική έξαρση, το μεγαλειώδες που αντικατοπτρίζεται στο άπειρο, η απεγνωσμένη επιθυμία για κατάκτηση των υψηλότερων ιδανικών αλλά και η μελαγχολία και το πάθος είναι μερικές από τις έννοιες που εκφράζονται με τον όρο **«ρομαντισμός»**
- Με το Ρομαντισμό ανανεώνεται η σημασία της θρησκευτικής πίστης στην καλλιτεχνική παραγωγή, εκδηλώνονται η αντίθεση και η αποδέσμευση από τα κλασικά πρότυπα, ενισχύεται η αναζήτηση του εξωτικού στοιχείου, αλλά και η επαφή με τη φύση ως αντίδραση στην αυξανόμενη αστικοποίηση.

- ▶ Η επιθυμία απομάκρυνσης από τις αυστηρές προδιαγραφές της κλασικής παράδοσης, η αναζήτηση του τοπικού χρώματος και η έξαρση του εθνικισμού οδήγησαν τους καλλιτέχνες στο πρώτο μισό του 19ου αιώνα να αναζητήσουν μια μορφή έκφρασης που να προσαρμόζεται στην προσωπική αισθητική τους.
- ▶ Η τέχνη γίνεται μέσο έκφρασης των ατομικών ανησυχιών του καλλιτέχνη, της φαντασίας του, των παρορμήσεών του, των ονείρων του. Το *pittoresque*, δηλαδή το γραφικό, το αναπάντεχο, το εξωτικό, αλλά και το *sublime*, που δηλώνει το ύψιστο, το άπειρο και το έντονο και φοβερό μαζί, αποτελούν τις πιο χαρακτηριστικές εκφάνσεις του Ρομαντισμού.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

- Ποικιλία από αρχιτεκτονικά στυλ, που μπορούν να συνυπάρχουν στο μυαλό του ίδιου καλλιτέχνη.
- Οι αρχιτεκτονικές επιλογές εξαρτώνται από την προτίμηση του κάθε αρχιτέκτονα για κάποιο συγκεκριμένο στυλ, από την επιθυμία να τονιστεί μέσα από την τέχνη, **ή ακόμα και από την ιδιαίτερη χρήση του κάθε κτιρίου**, κάποιο εθνικό συναίσθημα.
- Μπορεί να εμπεριέχει στοιχεία όχι μόνο από την κλασική αρχιτεκτονική αλλά και από την αρχιτεκτονική του Μεσαίωνα.
- Αυτή η ελεύθερη μεταφορά στοιχείων από τις προηγούμενες αρχιτεκτονικές εκφράσεις και η χρησιμοποίησή τους με στόχο το νεωτερισμό οδηγούν στα μέσα του 19ου αιώνα στο αρχιτεκτονικό στυλ που ονομάζεται **εκλεκτικισμός**.
- Την ίδια περίοδο εμφανίζεται και η μέριμνα για την αποκατάσταση και τη διατήρηση των κτισμάτων της αρχαιότητας αλλά και του Μεσαίωνα

Ζακ-Ιγνάς Ιτόρφ (Jacques-ignace Hittorff, 1792-1867), Εθνικό Τσίρκο (1851),

-έρευνες του Ιτόρφ σχετικά με την πολυχρωμία των ελληνικών ναών σε αντίθεση με το απόλυτο λευκό της αρχιτεκτονικής του Νεοκλασικισμού

Τσαρλς Μπέρι (Ch. Barry, 1795-1860) και Α. Γ. Πούτζιν (A.W.N. Pugin, 1812-52), Βουλή (1836-1860), Λονδίνο.
Γοτθικές επιρροές, υπερβολή στο ύψος, οξυμμένη καθετότητα, πυργίσκοι και οβελίσκοι κάνουν ευδιάκριτο το κτίριο στο όλο πανόραμα της πόλης.
Συνύπαρξη : Κάτοψη κλασική συμμετρία, γοτθικές λεπτομέρειες

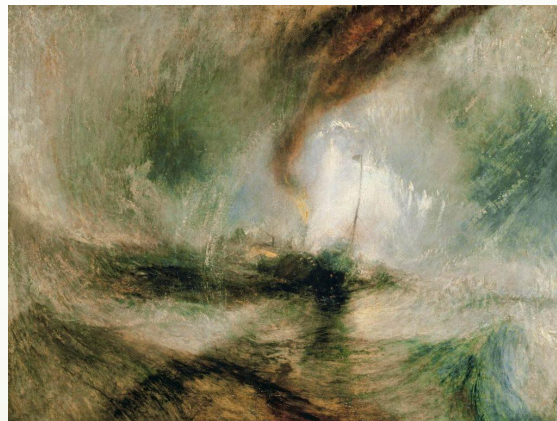
1ο ΕΠΑΛ Βέροιας ΜΑΡΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ

Σαρλ Γκαρνιέ (Ch. Garnier, 1869-1948), Όπερα (1861-1875), Παρίσι.
Τα στοιχεία που δανείστηκε από την ελληνική κλασική αρχιτεκτονική δεν ακολουθούν τους αυστηρούς κανόνες αλλά την απελευθερωμένη έμπνευση του αρχιτέκτονα.

Ζωγραφική

- Η ζωγραφική του Ρομαντισμού στηρίζεται στην **εκφραστική ελευθερία**.
- Οι καλλιτέχνες ενδιαφέρονται να **αποδώσουν** την έκφραση των **ψυχικών καταστάσεων** και να προκαλέσουν την **έξαρση των συναισθημάτων** του θεατή.
- Το **φανταστικό** είναι πηγή έμπνευσης για το δημιουργό, ο οποίος έχει στόχο την απεικόνιση μιας συναισθηματικής ανταπόκρισης που προκαλείται από κάποια συγκίνηση.
- **Φως και σκιά** θα επαναπροσδιοριστούν μέσα από τη σχέση τους με το χρώμα, το οποίο θα κατακλύσει τον πίνακα, για να αποδώσει την ένταση των συγκινήσεων.
- Τα καθορισμένα **περιγράμματα δεν είναι πλέον δυνατόν να υπάρχουν** εκεί **όπου κυριαρχεί η ένταση των συναισθημάτων** και όπου οι καταστάσεις περι πλέκονται από τη συναισθηματική φόρτιση.

1ο ΕΠΑΛ Βέροιας ΜΑΡΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ

Θέματα του Ρομαντισμού

- Η ιστορία, οι μύθοι και οι λαϊκοί θρύλοι, οι διάφορες στιγμές της ημέρας όπως η ανατολή ή το ηλιοβασίλεμα, ο καθημερινός μόχθος των ανθρώπων, όλα αυτά αποτελούν μερικά από τα θέματα των ρομαντικών ζωγράφων.

1ο ΕΠΑΛ Βέροιας ΜΑΡΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ

Ε. Ντελακρουά, "Η καταστροφή της Χίου" (1824), 4,22 x 3,52μ., Παρίσι, Λούβρο.

Γουίλιαμ Τέρνερ (William Turner, 1775-1851), "Η παραλία του Καλέ, η άμπωτη και οι ψαράδες που μαζεύουν πεταλίδες"

Γλυπτική

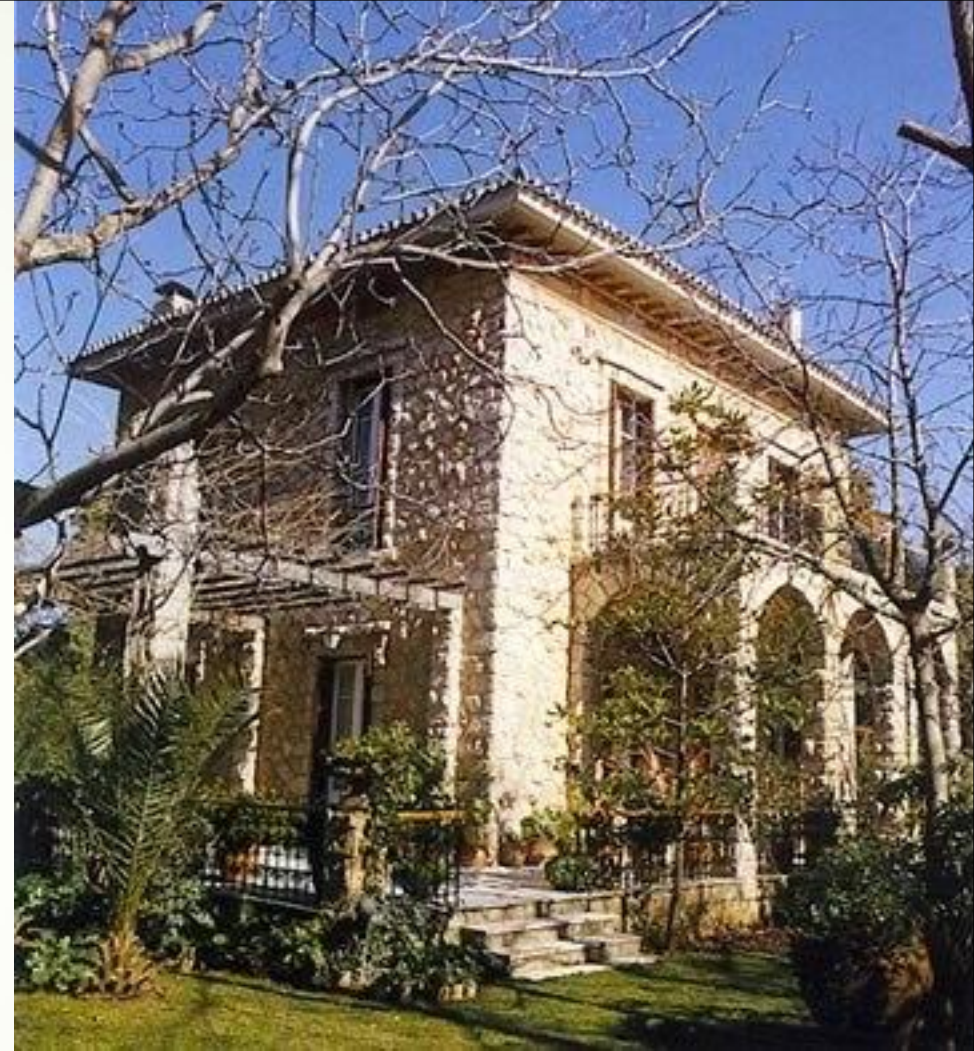
- Στα γλυπτά τους οι καλλιτέχνες, **περιορισμένοι από τη φύση του υλικού**, θα επιχειρήσουν να μεταφέρουν το **συναισθηματισμό του ρομαντισμού** με την επιλογή θεμάτων στα οποία μπορούν να τονιστούν η **ζωντάνια**, η **κίνηση** αλλά και η **υφή του υλικού**.
- Η γλυπτική θα αργήσει να ακολουθήσει το Ρομαντισμό.
- Τα χαρακτηριστικά είναι **η προσπάθεια απόδοσης των φυσικών στοιχείων, των εσωτερικών εκφράσεων και των καταστάσεων της ψυχής**.
- Τα θέματα των έργων είναι παρμένα από το Μεσαίωνα, την Αναγέννηση, αλλά, όπως στη ζωγραφική, και από σύγχρονα γεγονότα
- Οι γλύπτες του Ρομαντισμού παρουσιάζουν τους ανθρώπους με τα ρούχα της εποχής τους και αντιτίθενται στον ιδεαλισμό του γυμνού του Νεοκλασικισμού.

Ζαν Μπατίστ Καρπώ (Jean Baptiste Carpeaux, 1827-1875), "Ο χορός"

Η τέχνη στην Ελλάδα

- ▶ Στην Αθήνα οι ανάγκες συνεχώς μεγαλώνουν, και τα δημόσια και ιδιωτικά κτίσματα πολλαπλασιάζονται. Ευρωπαίοι και Έλληνες αρχιτέκτονες, ύστερα από τις πρώτες νεοκλασικές δημιουργίες, **γρήγορα θα περάσουν σε μια πιο σύνθετη έκφραση επηρεασμένη από διάφορα στοιχεία της ευρωπαϊκής αρχιτεκτονικής.**
- ▶ Τα αυστηρά νεοκλασικά στοιχεία θα **εμπλουτιστούν με αναφορές στην αναγεννησιακή, στη γοτθική, στη βυζαντινή αρχιτεκτονική,** και θα εμφανιστεί και εδώ μια **αμφιταλάντευση** ανάμεσα στο κλασικό και στο "ρομαντικό".

Ερνέστος Τσίλλερ (Ernst Ziller, 1837-1923), **Έπαυλη Καλαμάρα** (1893-1900), Αθήνα, Κηφισιά.

Χριστιανός Χάνσεν,
Λύσανδρος Καυταντζόγλου,
Το Οφθαλμιατρείο (1847),
Αθήνα.

Το ΕΠΑΛ Βέροιας ΜΑΡΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ

Σταμάτης Κλεάνθης (1802-
1862), *Μέγαρο Ιλίσια*,
σήμερα Βυζαντινό Μουσείο
Αθηνών (1840-1848), Αθήνα.

- Στην ελληνική ζωγραφική δεν μπορεί να χαρακτηριστεί κάποια περίοδος ως καθαρά ρομαντική. Μετά το 1860 η δημιουργία έργων με ιστορικά θέματα ατόνησε, οι προσωπογραφίες εξακολουθούσαν να κυριαρχούν, και πλήθυνε η δημιουργία θαλασσογραφιών, τοπογραφιών και ηθογραφιών.
- Στην τοπιογραφία, που είχε μακρά παράδοση από τις υδατογραφίες των περιηγητών, Ευρωπαίων δηλαδή ζωγράφων του 18ου αιώνα που κατέγραφαν τις αρχαιότητες στην κατακτημένη από τους Τούρκους

Γεώργιος Ιακωβίδης, *"Η παιδική Συναυλία"* (1900), λάδι σε μουσαμά, 1,76 x 2,50 μ., Αθήνα, Εθνική Πινακοθήκη.

Νικόλαος Γύζης (1842-1901), *"Η Αποστήθιση"* (1883), λάδι σε ξύλο, 0,74 x 0,63 μ., Αθήνα, Ιδιωτική Συλλογή.

Νικηφόρος Λύτρας (1832-1904),
"Το Φίλημα" λάδι σε καμβά, 0,79 x 0,69 μ.,
Αθήνα, Εθνική Πινακοθήκη.

1ο ΕΠΑΛ Βέροιας ΜΑΡΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ

Κωνσταντίνος Βολανάκης (1839 1907), "Η Έξοδος του Άρεως" (1868), λάδι σε καμβά, 1,10 x 1,91μ., Αθήνα, Εθνική Πινακοθήκη.

Η **ηθογραφία** καταγράφει τα ασήμαντα ή σημαντικά στιγμιότυπα της ζωής τόσο του αστού όσο και του αγρότη, δημιουργεί μια άλλοτε εύθυμη και άλλοτε μελαγχολική ατμόσφαιρα και οπωσδήποτε είναι η ζωγραφική που εξιδανικεύει την ιδιωτική ζωή χωρίς να εκφράζει κοινωνικούς προβληματισμούς ή υπονοούμενα.

Γιαννούλης Χαλεπάς (1851-1938), **"Η Κοιμωμένη"** (1878), μάρμαρο, μήκος 1,70 μ., Α' Νεκροταφείο Αθηνών. Έργο δομημένο με τις αρχές της κλασικής τέχνης, φανερώνει και ρομαντικές επιδράσεις. Το καλοδουλεμένο **μάρμαρο χάνει τη βαρύτητά του, και μορφή και πτυχώσεις πλάθονται ανάλαφρες.** Η κοπέλα που κοιμάται κρατάει στο στήθος ένα σταυρό, τελευταίο ίσως δεσμό με τον υλικό κόσμο. Το ανασηκωμένο σώμα, το σφίξιμο του σταυρού στο χέρι αφήνουν τη μορφή να αιωρείται ανάμεσα σε έναν παραγμένο ύπνο και στο θάνατο.

Δημήτριος Φιλιππότης (1834-1919), **"Ξυλοθραύστης"** (1875), μάρμαρο, ύψος 1,10 μ., Κήπος Ζαππείου, Αθήνα. Ο Φιλιππότης απέδωσε στη μορφή του νέου άντρα την ένταση στην κίνηση, τη σύσπαση των μυών, που δηλώνουν τη μεγάλη προσπάθεια. Ο γλύπτης αιχμαλωτίζει τη στιγμή της μεγάλης έντασης, δίνοντας ένα έργο, που για την ελληνική γλυπτική σημαίνει την απομάκρυνση από το γαλήνιο και συγκρατημένο χαρακτήρα των κλασικών προτύπων.

Φραντζίσκο Γκόγια

Γκόγια, "Η Συνέλευση των Μαγισσών", λεπτομέρεια, 1819-1820, λάδι σε μουσαμά, 1,40 x 4,38 μ., Μαδρίτη, Μουσείο Πράντο.

Ο Φραντζίσκο Γκόγια ζούσε στην Ισπανία, σε μια χώρα εξαντλημένη από τους πολέμους με τους Γάλλους, όπου επικρατούσαν η καταπίεση, η μιζέρια, αλλά και η καχυποψία. Ως ζωγράφος της βασιλικής αυλής της Ισπανίας απέδωσε με λεπτή ειρωνεία τις ανησυχίες της εποχής του. Βασιλείς και απλοί άνθρωποι γίνονται στα έργα του αντικείμενο της ίδιας αμείλικτης κριτικής του.

Κάσπαρ Ντάβιντ Φρήντριχ

Ο Φρήντριχ **άλλαξε την αντίληψη για το τοπίο** που υπήρχε κατά το 18ο αιώνα, **παρασύροντας το βλέμμα του θεατή προς το άπειρο**. Εστίασε την προσοχή του στις αξίες της πατρίδος του, της Γερμανίας, ενώ ο θρησκευτικός συμβολισμός είναι διάχυτος στο έργο του. Για τον Φρήντριχ η μόνη **ελπίδα σωτηρίας είναι η θεία πίστη, και ο άνθρωπος πρέπει να προετοιμάζεται καθημερινά για το τελευταίο μεγάλο ταξίδι του**.

Πράγματι, η θάλασσα, τα πλοία και τα ταξίδια, συνδεδεμένα με βαθιά θρησκευτικά συναισθήματα, είναι από τα θέματα που επανέρχονται συχνά στο έργο του. "Πολλές φορές με ρώτησαν", είχε πει, "γιατί διαλέγω για θέμα της ζωγραφικής μου τόσο συχνά το θάνατο, τη φθορά και τον τάφο. Γιατί, για να ζήση κανείς κάποτε αιώνια, πρέπει να παραδοθεί στο θάνατο".

1ο ΕΠΑΛ Βέροιας ΜΑΡΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ

Κάσπαρ Ντάβιντ Φρήντριχ, "**Ο μοναχικός περιπατητής στα σύννεφα**" (1817-1818), λάδι σε μουσαμά, 0,74 x 0,94 μ., Αμβούργο

ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ 13^ο Κεφαλαίου

Τ. Ζερικό (Theodore Gericault, 1791-1824), "Η σχεδία της Μέδουσας" (1818), λάδι και πένα σε μουσαμά, 0,65 x 0,83 μ., Παρίσι, Λούβρο.

Στα ταξίδια του στην Ιταλία μελέτησε

τον Μιχαήλ Αγγελο και τον Καραβάτζιο

-Δυναμική απόδοση των σωμάτων

-Δραματική ένταση των χρωμάτων

-Δεν εξυμνούνται πια ο ηρωισμός και τα υψηλά ιδανικά, αλλά απεικονίζονται ο ανθρώπινος πόνος και ο αγώνας της επιβίωσης

Ε. Ντελακρουά (E. Delacroix, 1718-1863), "Η Ελευθερία οδηγεί το λαό" (1830), λάδι σε μουσαμά, 2,60 x 325 μ., Παρίσι, Λούβρο.

- Θέματα από την ιστορία, από τη λογοτεχνία αλλά και από τα γεγονότα της εποχής του
- Έντονοι χρωματικοί συνδυασμοί
- Μεταφέρει στον πίνακα την εσωτερική ζωή των πραγμάτων των ανθρώπων και των καταστάσεων
- Θριαμβική σκηνή μιας επανάστασης του λαού
- Ο ενθουσιασμός για την ελευθερία, το ένοπλο πλήθος, η ένταση στην ατμόσφαιρα, η κυματίζουσα τρίχρωμη σημαία δημιουργούν συναισθήματα έξαρσης και πάθους στο θεατή.

Φραντζίσκο Γκόγια (Francisco Goya, 1746-1828), "Οι τουφεκισμοί της 3ης Μαΐου" (1814), λάδι σε μουσαμά, 2,66 x 3,45 μ., Μαδρίτη, Μουσείο Πράντο.

- Καταγγέλλει με δραματικό τρόπο την αγριότητα, τη μισαλλοδοξία, τη βιαιότητα, αλλά και τις ταλαιπωρίες του ισπανικού λαού
- Περιέχει έντονα στοιχεία κριτικής των ιδανικών του Διαφωτισμού
- Μεγάλη εκφραστική ελευθερία, αποδέσμευση από τους αυστηρούς κανόνες

Κάσπαρ Ντάβιντ Φρήντριχ (Gaspar David Friedrich,
1774-1840)

«Το φεγγάρι καθώς γεννιέται από την θάλασσα»
(1822), λάδι σε μουσαμά, 55 χ 71 εκ., Βερολίνο,
Εθνική Πινακοθήκη.

- Τα βράχια, στο πρώτο επίπεδο αυτού του έργου, συμβολίζουν την πίστη
- Τα καράβια, συμβολίζουν τη ζωή που φεύγει
- Το φεγγάρι που ανατέλλει συμβολίζει τον Χριστό
- Η συμμετρία του πίνακα και η στατικότητα των στοιχείων στοχεύουν στην έξαρση των θρησκευτικών συναισθημάτων

1ο ΕΠΑΛ Βέροιας ΜΑΡΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ

Ρυντ (Francois Rude, 1784 - 1855), "Η Μασσαλιώτιδα" (1833-1836). Πινακοθήκη.

Η σύσπασση των μυών, οι αντίθετες κατευθύνσεις των κινήσεων και των βλεμμάτων των ανθρώπων, η μετακίνηση ακόμα και της αέρινης μάζας, αλλά και των σκιών, δημιουργούν τέτοια κινητικότητα, που μπορεί να παρασύρει ακόμα και τον πιο απαθή θεατή. Στην κορυφή της πυραμίδας μια γυναικεία μορφή, το πνεύμα του πολέμου, με τα φτερά ανοιγμένα, καλεί με δυνατή φωνή τους εθελοντές, δείχνοντας με το σπαθί τον τόπο της μάχης. Ο αρχηγός της ομάδας, στο κέντρο της εικόνας, με το χέρι σηκωμένο κουνά το κράνος, για να τραβήξει την προσοχή των εθελοντών και επιτυγχάνει την ισορροπία της σύνθεσης. Η μορφή του αλόγου και η σημαία ολοκληρώνουν τη σύνθεση και προσφέρουν μεγαλύτερη ένταση και δραματικότητα.

1ο ΕΠΑΛ Βέροιας ΜΑΡΙΑ ΜΑΧΑΙΡΑ

